

נייע יידישע

פעסטער צייטונג

פעסט, מאנאט ט' סיון ה'תרמ"ד.

Budapest, den 2. Juni 1884.

אויף די עט צייטונג קאנטן... יעדע טאג... דער פרעסדירעקטאר... דער פארשטאנדער... דער פארשטאנדער...

די עטעס בלאטע ערשיינט... דריימאל וואכענטליך... פאר עסטערייך-אונגארן... דער פארשטאנדער...

Nr. 15, ערסטער יאהרונג

דיא וואהלבוועווענגען אונד דיא יודען... אלס ביטראג צור אונגאריש-יידישען געשיכטע.

אין דען פערדאכט קאממען קאנגטע, דאס אויך ער יודען-פלינדליכע געזונגען הענען. נון גיבטס אבער אין טאשנאד צאהלריבע יידישע וועהלעה וועס-האלב דער הערר גראף עס אין זיינעס איגענען אינטערעסעס אלס צוועקמעסיג עראכטעטע זיך אלס איינען יודען-פריינד צו ערקלערען. אב דינע ערקלערונג אויך איינע איינפירטיגע איזט, דאס ווירד ערסט שפעטער זיינע האלטונג אים רייכט-טאנע ציינען!

ועהר עקעלהפט אונד לעבערליך בענאהם זיך דינער טאנע דער אנט-סעמיטישע גייסטליכע אינגאן זימאנדי, דער און דער און סעניטן (ניטראער קאמיטאט) אלס קאנדידאט אויפטרומט. דינער זאנעט אונטער אנדערס: איך טרעטע אלס אנט-סעמיטישער קאנדידאט אויף, איך טהוע דיעס, אום דיא שטארונג דער אלגעמיינען רוהע צו פער-הוען; איך פארדערע דאהער אויך דיא צוהארער אויף, איבער דיא ערהאלטונג דער רוהע צו וואכען! (וועלכער וואהנזון! דיא רייבערישען אנט-סעמיטישען זאללען פלאטצליך צו וועכטערן דער רוהע אונד ארונטן ווערען!) יא, איך וויל, דאס דיא אנט-סעמיטישע דורך איהר רוהיגעס פערהאלטען דען בע-וויליפען זאללען, דאס זיא פעהיג זינד צור פיה-רונג דער רעגירונג! ערסט וועגן דיא אנט-סעמי-טישע פארטייא אים רייכטטאנע אין דער מאיאיר-טעט זיך בעפרינדען ווירד, דאן נור ווירד עס מאג-ליך זיך ינעע איבעל צו בעזייטיגען דיא געגענוער-טיג פאן אללען טיעף עמפפונדען ווערדען! צו דיע-זען איבעלן געהארט פאר אללעס דיא גראסע גע-פאהר, דאס מאן עס דען יודען אונד ברייטען נע-זעטליך געשטאטען קאנגטע, זיך עהעליך צו פאארען! (אויך אויף היבשער אויסדרוק דאס!) שלעסליך עמפפעהלעך איך דען יודען זעלבעס, דיא בעשרעבעונגען דער אנט-סעמיטישען צו אינ-טערשטימען! (זיין פריינד) אין דער טהאט זינד יא עבען דיא אנט-סעמיטישען דיא ווארדען אונד אויפ-ריכטיגסטען פריינדע דער יודען! (געוויס, איין דאפ-פעלסער, שטען, איינע זאלבע בעהוויסונג!) זא-בלד דיא אנט-סעמיטישען איהרען ערלען צוועק ער-ריכט האבען, ווירד דיא ברוהעריבע אונד פריינד-ליכע פעהעלטיגס ווישען יודען אונד ברייטען, וויא עס עבען פאר דער עמאנציפאציע בעשטאנ-דען, אלסבלוד וויעדערקעהרען! דארום עבען מא-גען דיא יודען אונט אונטערשטימען.

זא אונגעפעהר ליטעטען דיא מעהר אלס האלב-וואהנזונגען איינערונגען דעס קאטהאלישען פפארערס זימאנדי, וויא מאן זיעהט, אויט דינער האלב-וואהנזונגען הערר ניכט בלאס דריי-פיער-טעל-פערריקט, זאנדרען צוגלייך אונטערענדר אלס דער לעטצטע ווייני-הירט אויף דער דערבערינער פוסטא. ער ווייס געמליך ניכט אינמאל דיא איינ-פאכע בעזייטיגען דעס אויסדרוקעס, אנט-סעמיטי-וויסטע ער דיעס, זא קאנגטע ער דאך דען אונזיג-ניכט אויסשפרעכען, דאס דיא, אנט-סעמיטישען, דאס הייסט: דיא, "יודען-פריינד" דיא ווארשטען אונד אויפריכטיגסטען, "יודען-פריינד" זינד! מיט זאלבעס איינזעען נון ווילל אויך קאטהאלישע גייסטליכער דאס וויעננטוים בעקעמפען! עס איזט אינדרעס-לעהררייך פיר דיא געשיכטע אונזערער קאנפעס-סיאן, דאס זיא פאן פערזאנען אונגערישען ווירד, דיא פארמליך נור אינס אררע-הייז פאסטען, אונד זאלך אנווירדונגען פינדען געגענאיבער זאללטען וויר נאך פערטהוידיגער, פיעלע אינד איינפיריגע פער-טהידיגער בענאנגען! דאס איזט ווירמליך ועהר

געגען דיא יודען בעקאנטליך אין אללען דרייא אינ-שטאנצען אבעוועזען ווארדען, מאכטע יעטצט אום יודען פרייו אינס פארלאמענט זיך היינישמונגען, אום דיא זיינע אנט-סעמיטישען וויהלערישען אונגע-שטראפט פארטועטצען צו קאנגען. ער זאגטע אין זיינער וויבערען פראגראם-רעדע אונטער אנדערס: "איך געהארע צור איינערסט-לינקען פארטייא, דאך בין איך אויך מיט דערען שטרעבען ניכט צופריע-דען, דיא יודעס ניכט אויסרייכט, אום דאס לאנד גליקליך צו מאכען, איך האבע אויך נאך איינע אנט-דערע פארדערונג, איך פארדערע עמליך, דאס דער שטאט דיא, אונטערהייט דעס פערמאנעט" מיט געוואלט אויסגלייכען! דער שטאט מוס דען רייכען דאס געלד ווענעהמען אונד דאזעלבע אינטער דיא ארמען פערטהעליכען, דאמיט אללע און גלייכעס פערמאגן בעוועצען! צו דינעס צוועק מיסטע פאר אללעס דיא, עמאנציפאציע דער יודען" בעזייטיגען יודען ווערען, זא זאגטע דיא ארמען ברייטען מיט דען רייכען יודען ניכט קאנקורירען קאנגען, דאס האלבע לאנד בעפרינדען זיך בערייטע אין דען הערדען דער יודען! דער שטאט מוס דא-הער פרייען אויף וועלכע וויינע דיא איינצעלנע יודען איהרע רונטשטיקע ערווארבען האבען, דא-מיט איהנען דאס, אונטערשטימען ערווארבענע גוט-געטרייסען ווערען! אויך אונזער געריכטסוועזען מוס איינעשטאלטען ווערען, וויא ועהר אויך דיא געריכטע ביא אונט שלעכט זינד, דאס געהט יא-אויס דער טהאטזאכע הערפאר, דאס זיא דיא טיפ-עסלארער יודען ניכט דער געביהרענדען שטראפע איבערליעפערטען, זאנדרען דינעלבען איינפאר פריישראכען!

פאסט אין דעמוועלכע עקעלהפט טאנע שפראך אויך אום 27. טען מאי דער אנט-סעמיטישע קאנדידאט פראנץ קארל פארשטאנדער, דער גראסע טהייל זיינער צוהארער בעשטאנד אים ווייבער, קינדערן אונד יודען, וועלך לעצטערע געוויס נור צו דעס צוועקע ערשינען ווארען, אום צו זייגען, דאס זיא דיעזע שמעהונגען ניכט פריכטען, דיא קאמלווישי איינע טאנע פריינדע אויך אין ברעקוואט אינד מיאן ווארדערען געגען דיא יודען שליו-דרעטע, זא שמעללטע זיך אין ווערבו אויך דער שמוהל-ריכטער, פאן אייניגען קאנדידען בעלייטעט, צו דער העטצע-רעדע קאמלווישיס איין, אום עט-וויינע רוהע-שארונגען הינטאנצוהאלטען. אין דעס איינענאנדער נון, אלס דינער שטענדיגער געגען טיפס פארזאגן, דא ווארדע ער פאן איינעם זאלך שטרמישען, ניכט ענדען וואללענדען, עליען מיסאן אינטערבראכען, דאס ער זיינע רעדע ניכט פאר-זעטצען קאנגטע, אונד נאנין בעשעמט פאן ווערבו אברוייען פוסטע.

אין טאשנאד (כי סאלנאקער קאמיטאט) היעלט דען 25. טען מאי גראף אלעקסאנדער קארל זיינע פראגראם-רעדע, דינער געהארטע ביז יעטצט צור רעגירונגס-פארטייא, שלאס זיך אבער אין לעטצטען טאגען דער געמעסיגען פפאר-ציאן אן, דער היפט-טהייל זיינער רעדע וואר זא-מיט נאטירליך געגען דיא רעגירונגס-פארטייא גע-ריכטעט, אים צווישען טהיילע פערדאמטע ער-ע-דאך דען אנט-סעמיטיס אויפס ענטשיידענסטע, — גראף קארלי האטטע עס ווירקליך נאטהיג, זיך געגען דען אנט-סעמיטיס צו ערקלערען, דא ער דורך זיינע אנשלוס אין דיא פארשטייטע אונד פרייטישע פלינדליכע געמעסיגע אפפרייצן לייכט

ניע שטאנצען דיא וואהלבוועווענגען אין אונ-גארן אין זא אונטערשטעלבארעס צוזאמגענהאנע מיט דער, "יודען-פריינד", אלס אים געגענווערטיגען אויגעבליקע, עס האט דיעס אויך ניכט זיין קאנגען, דיא יא גלייך נאך דעס וויעדעראויפלעבען דער פאר-לאמענטאציען טהעטיגקייט אין אונזערס פאטער-לאנדע אויך דיא יודען-עמאנציפאציען ערפאלגטע מיט וועלכעס אקטע דיא נאנצע "יודען-פריינד" שיינען אום דער וועלט געשאפט ווארדען, דאך ליידער נור, "שינבאר", דא וויא דיא ערלייניג-סע דער לעטצע צייט אונט נור צו אינדרהינדלך בעהררעטען, דיא "יודען-פריינד" פאן געוויסע-לאזען באווייזליגען פערזאנען ווערען אין דיא אבערפלעכע געזעדרט ווארדען, זא דאס זיא נונ-מעהר אין אינאין גלייכזאם דען אייגענטליכען מיט-טעל-פונקט דער נאנצען פארטיישען בעווייזונג ביל-דעט, אום וועלכען דיא פערשערענען פארטייען צור ערהייטערונג דעס נאקסען פובליקומס איהרע פא-ליטישען טאנצע אונד שפרינגע אויפגעהרען, און קאמטע עס דאס וועהרענד דער געגענווערטיגען וואהל-בעווייזונג פאסט קיין קאנדידאט עס אונטער-לאסט, אום זיינע רעכענשאפטס-בעריכטע איהר אין זיינער פראגראם-רעדע אויף דיא יודען צוריק-צוקאממען; דיא איינע אונדעס זיא איהרע נאנצע גאללע איבער יודען אונד יודענטוים איינזענען; דיא אנדערען וועדער, אינדעס זיא פיר דיא אונגע-שמעלערטע רעכטס-גלייכהייט דער יודען מיט אללער קראפט איינשטעהען.

וויא מיסטען אפפען געשטעהען, דאס אים ועלכט דיא הייפיקע קונדיגענען צו גונסטען דער יודען וועהרענד דער געגענווערטיגען וואהל-בעווענונגען האכסט אינאנגענעהם בערהרען, זא לאנדע וויר נאך אימער אויפריגע פערטהידיגער אונזער רעטע בענאנטונגען, איזט עס אום אונ-זערע גלייכעבעטטיגונג נאך אימער טהוירוב-בע-שטעללט, ווארום פערטהידיגע נייערען דיא גלייב-בערעכטיגונג דער סלאווען, דער רומענען, דער דייט-שען, דער רוסישען אונד אנדערער נאציאנאליטע-טען אין אונגארן? וויל דערען רעכטסגלייכהייט פאן געמאנדעס בעקעמפען ווירד! נור אינזער רעכטע מיסטען טאמטעליך, מיסטען אונטער אונד אימער פאן נייעס פערטהידיגע ווערדען! אונד אין זאלבער צושטאנד איזט ווירקליך ניכט געאיי-געט, אום בעזאנדרעס מוטה איינצופלאטען, אב-גלייך דיא פערטהידיגער אונזערער גלייכעבעטלונג דערען אנדרייפערן געגענאיבער אין גראסער מא-יאפעט זיך בעפרינדען אונד גלייכע וויר, דאס וויר איינען ביטראג צור געשיכטע דער יודען אונ-גארנס לעפערען, אינדעס וויר אין פאלגענדעס דיא איינערונגען קורץ פעהרצייכען, וועלכע אלעסליך דער געגענווערטיגע וואהל-בעווייזונגען געגען אדרע פיר אונזערע קאנפעסיען געהאלדן ווארדען:

אין טשורגוי (שמוהלווישענבורגער קאמיטאט) טראט אום 25. טען מאי קארל סאלא אי אלס קאנדידאט אויף, דינער באר-בייטיגע אנט-סעמיט האט זיך בערייטע איינע טהוירוב בערהימט-הייט ערווארבען דורך זיינע טהעטיגקייט אלס פרי-וואט-פערטרעטער דער וויטוע שאלמאשי וועה-רענד דעס טיפ-עסלארער שקאדאל-פרייצעס. מען דינער מענטש נון, דער מיט זיינער אנקלאנע

דען נאמען. דיא רעכטע אונד פרווילעדיגע איינעם
„ערהענד-דאקטאָרס דער פּלאָאָפּיע“ איבערטרענען
אונד צור בעגלייבונג דער עקסען. דיעזעס שרייבען
מיט דעם זענעל דער אויטערזיסטע צו פּרעזענען
בעשלאָסען. (פּאַלענען דיא אונטערשריפטען.)
* (דער נייטראט דער פּוּטיר-
טע נקא נדידאט א גענען דען אנט-
סעמיטיסמוס.) געטען דיעזעס העלט
עמטירן פּאַן לאַטקוויציאן אין נייטראט
זיינע פּראָגראַם-רעדע. הער לאַטקוויציאן
איזט אנהענגער דער רעגירונגס-פּאַרטייאַ. — דער
גראַסער טהיל זיינער רעדע פּעאַסעט זיך דא-
הער מיט דער פּרעסידענט דער פּאַליטיק אונז-
רער געגענוערטיגען רעגירונג. וויכטיג פיר אונס
איזט דער הויפטעכליך דער שלום דיעזער רעדע,
וועלכער געגען דען אנט-סעמיטיסמוס געריכטעט
וואר. לאַטקוויציאן זאגט דיעסבענעליך אנט-
טער אנדערס: „אך בין אים קאטהאלישען גלויבען
געבאָרען אונד נאך דעסען זיסטען אונד אנטו-
אנגען ערצאגען וואָרדען. אך ווערדע דען איבער-
לעפּערונגען מינער זענען מינער פּערגאנגענהייט
אונד מינער רעליגיען ניע אונטערהייט ווערדען. אבער
עבען דעסחאלב ווערדע אונד געגען מינער אינגערסעטע
איבער צו געווינגען זינגען זינגען וואָלעט אך
דיא פּרעזענטליכע שטראַמונג דעם אנט-סעמיטיס-
מוס אונטערשטיצען וועלכע דיעס ערעלעס טע
לעהרע מינער קאטהאלישען רעליגיען נעמליך דיא
נעכטע טענעלעכע. לעבען פּרעליגענט! — אך
האטטע אָפּט געלעגענהייט אין אללען שיכטען דער
געוועללשאפט צו פּערקערען מיט זיען אונד ניכט-
ווען. דאָהער וויל אַן אָפּשען ערקלעדיק דאס אַך
אונטער מינען יודישען מיטברענען זאָ הערפּאַרא-
גענדע געשטאלטען קענען לערנטע. דיא אין בעזעג
אויף „בילונג ניכט פּערטריענס-ווירדליכייט אונד
כאַראַקטער“ יעדער קלאַסע אונזערע אונטערהייטען
געוועללשאפט צור צויערדע געריכטען ווערדען!
מיר איזט אַך ערלעך וואָרמע אונד דען אונטערהייט-
ניטיגע אַפּער אונטערגעטליך וועלכע זאָ היער
דער פּלענע אונזערע אונטערהייטען שפּראַכע אנט-
געוועהן לאַסען: דיא אנט-סעמיטיסמוס מאַכטען
אימער פיר דיא עטוואָונען פּעהלער אינגעלעך
דען נאָנעטע שטאָטס. דיא נאָנעטע קאַפּעסעלעס-
געקאַנענשאפט פּעראַנטוואָרטליך מאַכען. דאָך
דאס איזט אין אונטערגעטעס פּאַרגעהען. טאָן מיט
דאָך בערענעקען דאס אונזערע יודישען מיטברענען
אויף אלגעמינען הינדערליך איהרע פּאַטעראַנאָס-
ליכע איהרעס אַפּערס פיר דיא אונטערהייט נא-
ציאָנאלישע אונד איהרע פּאַטריאָטישען אָפּער-
ווילליגקייט מיט וועס אימער פּער פּרובט-
לאַז אין דיא שראַנקען טרעטען קאַננען. דיא זא אין

אלל דיעזען טינגען עפען פּאַן נעמאָנדיעס איבער-
טרעפּען ווערדען אך ווערדע עס דאָהער אימער
אלס מיטען היליגע אַפּאַנע בעטראַכטען דען
ניכט דעם פּרעזענט אונד דער אַינטראַכט אימער
דען אנהענגען דער פּערשידענען קאַפּעסעלען
צו ערהאלטען. דען נור בייא גענענטיגע אַפּאַ-
לישער אונד מאַטעריעללער אונטערשטיצונג קאַנ-
נען וויר דאס געמינאמע ציעל. נעמליך דאס וואָהל
דעם פּאַטעראַנאָס. עררייכען אונד פּעריאָרדיקען
דיעזע וועגן-פּרונדליכע קונדעבונג וואָרדע
פּאַן דער וועהלער-פּעראַמאָלינג אין נייטראט מיט
לעבאַפּטעם בעניטיטעטעס עלענע-וועג בעניטיס.
* (איש טוויציאן ווירד דאס זיי-
נעס נעמטע געיאַט.) דער דרום ער
וואָלכע צורק וואָרדע ביווער בעקאַנטליך פּאַן
דעם ערפּינדער דעם אנט-סעמיטיסמוס אין אונטערהייט
נעמליך פּאַן וויקטאָר איש טוויציאן אים רייכס-
טאָנע פּערטריען. דיא דאָרטיגע גענענד זייט
איהרען אנט-סעמיטיש אונטערקעלט אונד איזט
אישוויציאן איבערדעם אים ווערדע וואָלכע צורק
אינגע גרונדטיק בעזעצט זאָ ערשינען עס
שווער דיעזען מענטשען אים דעם הומער אנט-
סעמיטיסמוס נעמטע צו פּערהאַנגען. דאָך ווירד זאָעבען
פּאַן דאָרט פּאַלענדיעס בעריכטעט: „דיא ווערדע-
וואָהל דעם פּרעזענט דער אנט-סעמיטישען הערען
וויקטאָר איש טוויציאן אין אונזערעם בעצירקען
ווירד האַפּענטליך פּערהיטעט ווערדען. דיא רע-
גירונגס-פּאַרטייאַ האַט זיך אַינאָווערט אונד דען
וועהלערן דען העזענען ניכט-בעזעצער באַראַן
איהאָנען מיט אַם צום קאַנדידאטען ערפּאַהלען.
אין דעם בערענעפּענדיק וואָהל-אַפּרעסע הויכעס דעם
אינטער אנדערס: דיא ליבעראַלע רעגירונגס-
פּאַרטייאַ איזט בעשטרעבט. דיא פּאַן דען גראַסען
זאָהנען אינגערעס פּאַטעראַנאָס פּאַס גראַסען
שטעפּאַן סעטעני. לודוויג קאַשוטא
אונד פּאַנען דע אַך. בעקאַננען ערפּאַר-בע-
שטריכענען אויף פּרעזענטליכע אבער זענען
ווען וויטער צו ענטוועקען אונד אים פּעראַן מיט
דעם נעקראַטען קאַניגע דיא ניכטיגע אונד מאַטע-
רעללע קראַפּט דער נאָציאָן צו זענען. — ביהרע!
דיא ליבעראַלע רעגירונגס-פּאַרטייאַ ווייזט יעדע
בעניטיגעבונג צורק וועלכע צווישען דען פּרעזע-
דענען נאָציאָנאלישע אונד קאַפּעסעלען דעם
פּאַטעראַנאָס צו וויסען הערפּאַרופּען קאַננע-
טע וועלכע דען הערצאָגען אונד אינגענווענען
אויפּוועלערן צום מיטטעל דענעם. דיא פּרע-
דען צו שטאַרען אונד דיא פּרע-
הייט צו אונטערנאָמען. — בא-
ראַן מיט אַם האַט דיא קאַנדידאטור אַננענאָמ-
מען אונד אַם טען דיעזעס פּאַר נאָהע צו אַנדערע.

פּאַלעטאַן

אויס מיינעס טאגע-בוכ.
פּאַן דר. סאַמעל סטאַנס.
(13טע פּאַרטיע.)
זאָ אויט איינמאַל דער נאָנע וועלט! (רעפּ)
אינגע שטימע אין מיר, אין מענטש געדעם דער אנדערע
קאַסט; זאָ אינגע נאָנע בערענעקען נעהט, אונד אינגע
אנדערע קאַסט (דרו הולך וורד באו). אללין נעמאנד
קעמערט זיך מעהר אום דער פּעראָנען. דיא פּרעהרע טה-
טו וואָרען. זאָ ערניגע עס מיר מיט דעם קלאַסע-פּריראַ-
עס פּעיל מיר ניע איין. צו פּראַנען: זאָ נאָה דיעזער נאך
דער אַבדאַנקונג פּאַן זיינעס אַפּטע זיינען דיערענדיק אויף-
ענשאַלטען. ער וואָר פּיר דאס אונד וואָהרשיינליך אויך פיר
דיא אַבזענע וועלט פּאַרד, אַם הייסט: נאָנען בערשייטונג.
ליכט געווערדען. ניכטאָנען קעמערט זיך מעהר אויף איהן.
אונד נון מוסטען אַך נאך אַנערשטאַל איהר צעהנען צו-
פּעלליג נאך פּאַרוו קאַסטען. דען פּאַלעטאַמען פּענעס-
פּענען מאַנען אים יודישען שפּיטאַלע פּינדען אונד צוואר
אַלס יודען! אונד מיר וואָר עס בעשיעדען מיט דעם
פּרעהרען פּריראַ פּאַן זיינעס געווענדיק דיא „יודיש צו
זאָנען: א. אים דאס אַטוועל זיינער פּעראָנע יעשע ניכט
נאָך פּערוועקלעכער אַלס פּרעהרע? —
זאָ דאָכטע אַך מיר אונד אויך אין צווייטער גע-
דאַנקע פּעיל מיר איין. דער פּריראַ אינטערעסירטע זיך
זיינער צייט זאָ לעבאַפּט פיר דיא בעפּרויאונג וויינבענערעס
אונד כאָט אַללעס אויף אום צו בעוויזען, דאס דער בויער
פּאַוולי ניכט פּאַס יודישען ביאָנעטווייג פּעכטער פּענעפּטעט.

זאָרדען פּאַן דעם יודענפּינדליכען האַפּט-טישלער נעטאַר-
טעס וואָרדע!
ליעסע זיך אונטער דיעזען פּאַרפּעללען קיין נאָטור-
געמעסער צוואַסענאָנע פּיענען? אַך גריבעלעטע מיט
אַללער אַנטערשטיצונג נייענס טיטעס, אום היער אויף איר-
גענד אינגע וויזע דען שליסעל צור לאָונג דעם גראַסען
ראַטוועלס צו פּיענען פּלאַטליך פּעיל מיר אויף, דאס דער
גרויז מיר זאָ דאס פּעריודעלע פּאַקעט מיט דער כּע-
מערקונג איבערזאָה אים דעמועלבען איבער זיינע אַב-
סאַסטונג אונד זיינע לעכענס. שיקוואַלע אַללעס צו ער-
פּאַרדען. אַהנע צאָנערן ענטוועלעטע אַך דאס קאַסט-
וועלכעס אינגע שריפט ענטוועלעט, אָדער בעסער: אינגע
געשעריבענע בראַשירען מיט פּעילען הערענאישען אויס-
דריקען. דיא דען טיטעל פּהיטען: „לעכענס בעשערייבונג
דעם אַברעם וויינבענער, נעכטס אינגע אויספּהריליכען
געכטע זיינער אַבשטאַמונג, אויס אַלשען פּאַמיליע-
פּאַפּיערען צוואַסענענעטעללעט. — שאָן דער נאָנע
אַברעם וויינבענער לייטע מיר נאָטירליך זאָנליך פּערוואַהרען,
דאס דער קלאַסע-פּריראַ. דער עבען אים יודישען שפּיטאַלע
צו פּאַרו אַלס יודע געשפּאַריכען, אין פּערוואַהרען,
אָדער פּעילליכט זאָנאַר ברויער דעם בראַנטווייג נעפּעכטען
וויינבענער אויף דען טינדע דעם נראַפּען בעלעכעסען
זענענבערען וואָר, אַך לאז דיא אַבזאַנטערעסאַסטע לע-
כענס בעשערייבונג מיט שטיינערדער שפּאַננונג דורך, אונד
ערפּוהר דאָ צו מינעס נראַפּען ערשיינען, דאס דער פּע-
טער וויינבענער, דער קלאַסע-פּריראַ אונד דיא נענערא-
ליך קעמפּעלען לייבליכע געשוויסטער וואָרען. נון וואָר עס
מיר קלאַר, וואָרען ריענע דאָכט אַהרע קינדער דעם וויינ-

עדאך דא טהילנאחמע אן דעם פערברעכען דאך ווארדען זיא שפעטער פאן איינער טאכטער דאך מערס אונד דער דענערשאפט ערקאנט. — שפעטער זאג אויך הערצעפלד זיינע אויסזאגע צוריק אונד פערלענטע זיך עבענפאלס אויפס לייגען. דא פריעצויגען ווארדען ערדאך ביא איהם פארנע- פונדען אונד אויך ביא דען איבריגען אנגעקלאגטען פאנדען מאן פערשידענע געגענטערדע דא פאן דיעזעם רויבע העררהערטען. — דער גראם קאנישער געריכטס-האף האטטע דא אנגעקלאגטען פאם מארדע פרייגעשפראכען זיא יעדאך וועגען „רויבעס אונד אבזוכטליכער מענישען-טארטונג“ זיא לעבענס- לענגליכעם צוכטהויז פערטארהיילט. — דא קאניג- לויבע טאפעל אנדערטע דיעזעס אורטייל אב אונד שפראך בלאם דען סאמועל הערצעפלד דער „אב- זוכטליכען מענישען-טארטונג אונד דעם רויבעס“ שולדיג אונד פערטארהיילטע איהן צו לעבענס- לענגליכעם צוכטהויז. דא איבריגען אנגעקלאגטען ווארדען וועגען מאנגעלס אן בעווייזען פרייגעשפרא- כען. — דא קאניגליכע רויבע, ביא דער דיעזער פאלל זייט פאללען פניף טאגען דען געגענטשאנד דער בעראטהונג בילדעטע, האט נון דיעזעס אור- טייל אבענערט אונד דען הערצעפלד אלס „אנטשפערט“, דא איבריגען מיט אויסנאחמע פאן ב א נ י ק אלס אונטערטעליכע טהעטער דעם „רויבעס אונד דער אבזוכטליכען מענישען-טארטונג“ שולדיג געשפראכען אונד צו לעבענסלענגליכעם צוכטהויז פערטארהיילט. יאהאן ב א נ י ק אללין ווארדען וועגען מאנגעלס אן בעווייזען פרייגעשפרא- כען. — אויז עס אויך האכטס בעדווערליך, דאס לייזער און רויבע ביא דער מערדען איינער זי- שען פאמיליע דא טרויריגע הויפט-האללע שפיעלט, זא אויז עס אימערדען נומ דאס אויך דא ניכט- יודישען טהיליגעהערט אן דיעזעס שויערען פער- ברעכען פאן דער וואהלפערדיגעטען שטראפע גע- טראפען ווערדען. וועגנעסענס ווערדען דאך דא אנט- שפעטען וועגינער פערטאלאסעס צום פרא- לאקען האבען!

* (ווי יעדער נאכוועהען דער אנטשפערטען פרייגעשפראכען וויכטיגער אונד פער- טענדיגער וועגן פלינדערוגען ווארדען און 11 טען פון מאן אים 11 אהר פארמיטאנס, דאס אורטייל דעם בורא-פעסטער שטראפ- געריכטעס פובליציזט. דעמעמעס ווארדען יאזעף ליטאווי וועגען דעם פער- ברעכענס דעם איפרוהרס, זאויא וועגען דעם פער- ברעכענס דער שווערען קארטליכען פערלעטענען זען איינער נעוואמט-שטראפע פאן פער-יאה- רען קערקער אונד צו פניף יאהרען אמטס-פערלוסט, עבענווא אנטאן שטיינענער צו צווייא יאהרען קער-

קער אונד פער יאהרען אמטס-פערלוסט; פראני אקאבאוויטש אלס אנטשפערטע צום פערברעכען דעם איפרוהרס צו פניף יאהרען קערקער אונד צו פניף יאהרען אמטס-פערלוסט; קארל שייך אלס אנטשפערטע צו דעמועלבען פערברעכען צו פער יאהרען קערקער אונד פניף יאהרען אמטס-פער- לוסט; קארל מאהאטש אלס אנטשפערטע צו דרייא אויף האלב יאהרען קערקער אונד פניף יאהרען אמטס-פערלוסט; יאזעף סאמאל אלס טהעטער צו צווייא אונד אויף האלב יאהרען קערקער אונד פניף יאהרען אמטס-פערלוסט; פראני שטוכניא אלס טהעטער צו צווייא יאהרען קערקער אונד פער יאהרען אמטס-פערלוסט; אנטאן וואנטשאק אלס אנטשפערטע צו דרייא אונד אויף האלב יאהרען קערקער אונד פניף יאהרען אמטס-פערלוסט; יא- האנן צאהליק אלס טהעטער צו אנדערטהאלב יאהרען קערקער אונד דרייא יאהרען אמטס-פער- לוסט; געארג באטראכין אלס טהעטער צו אנ- דערטהאלב יאהרען קערקער אונד דרייא יאהרען אמטס-פערלוסט; יאזעף מאלישטא און אויף יאהר קערקער אונד דרייא יאהרען אמטס-פערלוסט. אר- נאלד בלאהא צו אויף יאהר קערקער אונד דרייא יאהרען אמטס-פערלוסט; יאזעף קרוואן צו צווייא אונד אויף האלב יאהרען קערקער אונד פער יאה- רען אמטס-פערלוסט, אויגוסט פאבינגער צו צווייא- אונד אויף האלב יאהרען קערקער אונד פער יאה- רען אמטס-פערלוסט, פראני פעטשאק צו זעכס מאנאטען געפענגניס, קארל סטילער גלייכפאלס צו זעכס מאנאטען געפענגניס, קארל סלופלענקא אונד מיכאלעל באביטש צו פער מאנאטען גע- פענגניס, אבערט יאקאבאוויטש צו צווייא יאהרען אמטס- פערלוסט, אנטאן אישאק צו אנדערטהאלב יאהרען קערקער אונד דרייא יאהרען אמטס-פערלוסט אונד פניף יאהרען אמטס-פערלוסט; אנטאן וואס וועגען דעם פערברעכענס דער שווע- רען קארפעליכען פערלעטענען צו זעכס מאנאטען קערקער פערטארהיילט, זעמטליכע אנגעקלא- טען, מיט אויסנאחמע דעם אנטאן וואס, דער זיינע שטראפע זאפארט אנטראט מעלדעטען דא בער- פונג און עבענווא דער שטאטס-אנוואלט. — דעם פערלאנגען דעם פערטיידיגערס אים „אינסטאנט- געטראססונג“ דעם אן אינטערוווענט-האפט בע- פינדליכען אנגעקלאגטען אים דער האפט ביו צור רעכטסקערפטניג-ווערדיגע דעם אורטיילס האט דער געריכטס-האף קיינע פאלגע געגעבען. — (דיעזעס אורטייל דירפע דער בייזערענפאלקעוונג, דא זיך בווערד בילדלונגס פאן אייניגען וויכילען מענ- זען צו ווערען פלינדערוגען פערליטען ליעס, ענר- לוך דען דאך דא אויגען אפגען!)

* (איינ דומער געריכטס-)

בעשיידיג) אים „המגיד“ טהיילט דער גרויען רעכטענער לאוויזאן אים שטאקאלס איינע בעשייד דעם פערלאנגער געריכטעס מיט, דער וועגי ווייזיגע ענטהאלט, אין רייכער מא- בעשטיממעט נעמליך טעסטאמענטאריש דען בע- טראג פאן 2000 מארק, דערען צינוען אלליעהרליך איינעס פאן איהם בעצייכעטען פערטארהיילט אים- צופאלגען זיינען דאך נור זאלאנגע, אלס דיעזער זיינען גלויבען נעכט וועכעלן ווידער! דיעזער טאנע וועכעלטע דער אן קרעע שטעהענדע פערטארהיילט טהאטזאלליך זיינען גלויבען, דאס בערלינגער גע- ריכט ענטשער טראגציעס, דאס דיעזעס מענישען דא צינוען פאן דען 2000 מארק אויך ווייטערדין אויסגעפאלגט ווערדען מיטען! אונד ווארום? ווייל דאס טעסטאמענט, וועלכעס דא בעצייכעט גלייב- טע, דאס דער בעטרעפענענע זיינען גלויבען ניכט וועכעלען, דורך דיעזען פניקט געגען דא, געוויס- סענס „פרייהייט פערשטאטען! — וואהרליך אן דיע- זעס אורטיילע פינדעט זיך ניכט דא חכמה פאן שלמה המלך, אויך דארף וואהל נעמאנרען עכערהי- דעך, זיינען גלויבען אויך 100-מאל צו וועכעלן! אבער ווארום זאלטע אויך דען ניכט זאגען קאננען? גלויבען טרייא בלייבט!“ — וועגן מאן מיך נאכגיט, אויך זיינען צו אונטערטעליכען דער זיינען גלוי- בען טהייליך פערלאפט, זא ליינט עבען הייערין און פערשטאט געגען מינע געוויסענס-פרייהייט, דא עס יא געגען מיין געוויסען זיין קאני, איינען זאלבען גלוי- בענס-שאכערער צו אונטערטעליכען דיעזע ווייל- הייט שיינט דעם האבזוויגען בערלינגער געריכטע ענטאנגען צו זיין!

* (דינאמיט-טעקס פלאן זיאן אין לאנדאן!) אים דער עננלישען הויפטשטארט ווידר פאם 31-טען מאי טעלעראפירט: געסטערן אבערדס נאך 9 אהר פאנרען אן דרייא פערשיע- דענען דינאמיט דער הויפטשטארט דינאמיט-עקספלא- זיאנען שטאטט, דא פענסטער צאהרליכער הייער ווארדען צערטרומערט, אים האלב 10 אהר פאנד איינע נייע דינאמיט-עקספלאזיאן שטאטט אין דער נעהע דעם פאליצייא געביידעס, וואבייא אויך מער- רערע פערזאנען שווערע פערלעטענען ערהייל- טען. — קורץ דארף ווארדען איינע טאנע מיט 17 פאקטען דינאמיט אונד איינעם „צינדער“ אין דער זאגענאנטען „נעלאנג-זילע“ אויאנעפונדען אונד פאן דער פאליצייא מיט בעשלאג בעלענט.

* (איינע מאסע-גמארא דער א- בער דאן ווייזענען עררענענע פערטארהיילט אים- נעס ווירטסחהויער-בענוטצערס אן דע לייזיגן (שלעזיע) ווידר פאן דארט אונטערס 21 טען גע- שריעבען: דער דיעזע ווירט, איין יעה-צאנדיגער

צור שופע דעם כריסטליכען ניסטליכען צו, דא יא זיינע האנדלונג עפען פיר עטוואס גלייבלישעס, ווירקונסלאזעס בעטראכטעטען, אויך דער אונטערזויליגע בעדן דער קירכע פערטארהיילט איהען נאך דען אויפקלערונגען פעטש סימאנס מעהר קיינע זאנדעליכען געוויסענס- ביססע, דא יא פאן נון אב איינע קירכע אלס איינפאכעס הויז בעטראכטעטען, ווילכעס מיט דער רעליגיאן אן נאר קיינער בעציהונג שטעהט!

אום זע מעהר קאם ביא דען סאכבאטהיאנער דער יודישע גלויבע אים פארקייטען לעבען צום אויסרוקען, וער ערהעכענען אויס אין סאכבאטליכער דיעזער סעקסע, דעססען שלום-צילען וויא פאלגט לויטען:

„ריין דער לייב, ריין דאס קלייד, וועגן דא דעם הערן דוך געוויהט! וועגן ווע אן דער מענישען, ברויטס, אויז דער סאכבאט וועלענלויט!
וויר וואללען אונס פערזאמלען, דייען רוהם צו שטאמעלן!...
דער דען סאכבאט ערוועהלט, דעססען רוהם לויט ערצעהלט!...“

איין ליעד, וועלכעס דא וועהנונט נאך דעם עליא- וער אויסדריקט, לויטעס וויא פאלגט:
„הימלישער פאטער, זיס אונד טהייער, אך! וויר ווארשען אויך דען עליאזער — אין פריידען אונד אויך אין נאכטען, וויר אימער נור אום איהן בעטען!
(פארטועטונג פאלגט.)

האבען דא „סאכבאטהיאנער“ טראגעדיע אונד אלל דעם נאך אימער איינפירליך איינען איינער כריסטליכען קירכע אנטהארען מיססען, דא ביא דער נעכרס איינס קירכעס מיססען זיא עס אן דער קירכע שופיען לאסען קייט הויט- נעקערט, וואישען זיא יעדאך דעם קירכע דעם טויט-וואס- סער פאם קאפע אונד פערריכטעטען ריהרענדע נעכטע, דאס דיעזעס טויט-וואסער אויף דא קופשניע רעליגיאנע רייכטיג דעם סאכבאטהיאנישען קירכעס קיינען פעררעכ- ליכען איינפלוס איבען דער פרייטשיגע פעטש סימאן האפטע אונדעם אויך אין דיעזער בעציהונג אויף דא א- הענגער דיעזער ערמוטיגענע אונד ערהעכענע גע- וורקט, אינדעם ער דען לעהר-זאטען אויפשטעללט: „דאס ביסכען וואסער, דאס מיט דעם קאפע איינעם קירכעס אן בערוהרונג נעכראכט ווידר, קאנן דאך אונמאליך אירענען איינע ווירקונג האבען, דאס ווערע נור מאגליך אונד ענ- בא, ווען דער מאנ, דער דיעזען טויט-פאקט פאללעציעהט, ווירקליך אלס אבענווארטער נאכטען געלטע קאנטע, — נאכדעם יעדאך נאך אונזערעם סאכבאטהיאנישען גלויבען דא נאצע כריסטליכע קירכע אויף פאלישער נורד-לאנע בערוהר, וואס האבען וויר אונס אים איינע זאגענאנטען טויט-פאקט צו קויפטער, דער פאן איינעם כריסטליכען ניסט- לייכען פאללעציען ווארדען צו זיך דעם פיר און 10 נע- מענישען, דערען ווארט אונד טהאטען אין רעליגיאנע בעציע- הונג נאכין גלייבלישע בלייבען מיססען!...“

„דיעזע פאלאזיש ווירכאכטען ווארטע דעם קלינגע פעטש סימאן ווארען פאן דאסעס אן איינפלוס אויף דא א- הענגער דעם סאכבאטהיאנישען גלויבענס, זיא פיהרען נעכטער אונד יעדע ערע-עטשהס-בעקלעטעטונג איהרע קירכער

